

szólván, a képzőanyagot erkölcsösnek kell feltételezni), abban erkölcsi domináló képzetek léphetnek csak fel. És ezek egymást csakis erősíthetik. Tehát itt határozottan kívánatos az apperceptiós (activ) működés. Az tehát, hogy a képzőanyagot milyen figyelmi állapotban kell nyújtani (activ vagy passiv), az csupán az egyéniségtől függ. Ha a növendékben természetszerű erkölcsi alap van, akkor előnyösebb az activ, ha nincs, célszerűbb a passiv. Ez a közvetlen pszichológiai oka azon pädagogiai törvénynek, mely követeli, hogy a növendék egyéniségére a legnagyobb gond fordítandó. Tehát, hogy a képzőanyag nyújtásakor feltétlenül passiv érzelmi jelleg, vagy passzív figyelmi állapot lépjen előtérbe, meg nem engedhető általánosítás; mert ez ellentétbe jön a pädagogia egyik legfontosabb törvényével.

Legszerencésebbnek tartom szerző értekezésének harmadik részét, mely igazán értékes részleteket tartalmaz a jellemről. Az itt adott definitiója a jellemnek már egészen más (589 l. első bekezdés); a magyarázata szintén helyes. De az eredeti definitió és az általánosítás a II-ik részben nem helyes, a mit igyekeztem kimutatni.

MIKLÓSSY ISTVÁN.

ZÁRÓJELENTÉSEK

A MILLENTIMI TANÜGYI KONGRESSZUSRÓL.

I. Titkári jelentés.

A magyar közoktatásnak közel 5000 munkása, élén a közoktatásügy miniszterével, ünnepelte a honfoglalás ezredéves ünnepét a II. Országos és Egyetemes Tanügyi Kongresszuson. Ünnepelte a hozzá legméltóbb módon, közös lelkesedéssel igyekezvén megállapítani a nemzeti műveltség fejlesztésének föltételeit. A kongresszus három összes ülésén és 19 szakosztályának összesen 35 ülésén a nemzeti kultúra munkásainak legjobbjai tudásuk és tapasztalataik legjavát adták össze erre a célra.

A szemlélő előtt, első megtekintésre, a kongresszus külső képe mint nagyszerű tüntetés jelenik meg, melyet a nagy alkalom hozott létre; mélyebb és maradandóbb hatását nem látja meg, talán nem is keresi, hiszen az ilyen kongresszusoknak, a melyek nem valamely állandóan működő szervezetnek időnkénti nyilvánulásai, hanem az egyszeri alkalom szüleményei, a hatásuk rendszerint nem mutatkozik közvetlen alkotásokban; az alkotáshoz nem áll rendelkezésükre az emberi alkotások nélkülözhetetlen kelléke: az idő.

De ha a hatást abban keressük, a miben a dolog természete szerint nyilvánulhatott, ha arra gondolunk, hogy az egy célra törő lelkeknek egy ilyen nagy összeözlése mennyire alkalmas arra, hogy a bár sokakban megfogant, de eladdig elkülönített meggyőződésekéből erős közvéleményt alakítson, a mely azután mint állandó erő úgy az intézményekben, mint az egyesek lelkében folytonosan éreztesse a maga termékenyítő, átalakító hatását, ebben az irányban erős nyomaira mutathatunk rá a kongresszusnak már az azóta eltelt öt év alatt is és reményünk lehet, hogy a jövő ezeket a nyomokat még mélyíteni fogja.

Egy összefoglaló, rövid szemlében tekintsünk végig ezeken a nyomokon.

*

Sokan érezték és igen gyakran hangoztatták is anuak végzetesen káros voltát, ha az iskola az oktatás egyoldalú szempontjával kimerítve látja feladatát; de ez a gyakorlatban nagyon elharapódzott álláspont azóta vált tarthatatlanná, mióta a kongresszus határozataiban mindenek fölött uralkodó módon kiemelkedett és iskolai közvéleményünk axiómájává lett, hogy az *iskola nevelő intézmény*, hogy az emberré-nevelés feladata megkivánja az erkölcsi, az értelmi, a testi nevelés szempontjainak egyaránt való érvényesülését s egy harmonikus nevelési rendszerré való összeolvadását.

Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy jelenlegi közoktatásügyi kormányunk az iskolai közvéleménynek nemcsak részese, hanem igen sokszor vezetője is. Az iskola nevelő feladatának érvényesítését közoktatásügyi miniszterünk programpontjává emelte; ebben a szellemen dolgoztatja át egyes iskolák *rendtartási szabályzatait* s ezek végrehajtására vonatkozó rendeleteiben a nevelési szempontokat különösen hangsúlyozza.

A *játékfelületek* rendszeresítésével és az *iskolai kirándulások* növekedő mértékű fölkarolásával szaporodnak az alkalmak, a melyekben a tanár nem csupán mint ismeretközlő és számonvevő áll tanítványaival szemben, s a tanulók nem csupán passiv közönbösséggel ülnek egymás mellett, hanem tanár a tanítványokra és a tanulók egymásra activ nevelői hatást fejthetnek ki.

Érvényesülnek a nevelés szempontjai az azóta készült tantervi munkálatokban is.

Az a része a tantervi anyagnak, a melytől a legnagyobb hatás várható az erkölcsiség kifejlesztésére és megszilárdítására: a *hitoktatás*, nem lendült ugyan föl olyan erőteljesen, a mint azt a kongresszus sürgette, a mint közoktatásunk vezetője és a nevelésügy minden igaz barátja óhajtaná, de itt is történtek kezdeményező lépések, minők katholi-

kus részről: a tanterv revidiója, utasítások és tankönyvek készítettése; protestans részről: a reformatus konvent gymnasiumi tantervében a hittani rész revidiója, reades hittanári állások szervezése, a minek kedvező eredménye gyanánt már tanúi voltunk a hittanárok módszeres értekezleteinek; — de mindez még csak a kezdet, s még messze vagyunk attól, hogy a hitoktatás fejlesztése olyan folytonos pädagogiai figyelemben és gondozásban részesüljön, mint a többi disciplináké, pedig a nélkül vajmi nehéz elkerülni az elsekélyesedés veszélyeit.

Az erkölcsi érzelmek másik gazdag forrása: a *nemzeti érzület*, mely mint a magyarnak kiirthatatlan faji sajátága iskoláinkból sohasem hiányzott, de inkább a maga erejéből, semmint rendszeres ápolás folytán tartotta fenn magát, az azóta készült tantervekben intézményileg is elfoglalta megillető helyét a *nemzeti történelem* domináló helyzetével és a *nemzeti ivodalom* megnövekedett térfoglalásával.

A nemzeti szellemű nevelés biztosítása volt a czélzatuk azon kongresszusi határozatoknak is, a melyek az *állam jogainak kiterjesztését* s általában az államnak az iskolázásban nagyobb mértékű részvételét kívánták. Az erre vonatkozó határozatok az álláspontoknak sokféle fokozatát mutatják: az egyik véglét az iskolaügy teljes államosítását s kizárólag magyar iskolákat követel, a legmérsékeltőbb határozat pedig kizárólag az állam számára kívánja fentartani a tanár- és tanító-képesítés jogát. A *jogkiterjesztés* tekintetében nem jutottunk ugyan még el eme mérsékeltőbb álláspont megvalósulásáig sem, de az állam részvétele az iskolai munkában hatalmas arányokban [fejlődött az utóbbi években, minek jelei az iskolák tömeges államosítása s általában az az örvendetes jelenség, hogy az államnak a kulturalis szükségletekkel szemben mutatott szükmarkusága tünedezni kezd.

Az összhangzatos nevelés érdekében sürgette a kongresszus, hogy az iskoláktól addig elhanyagolt *művészeti érzék* nagyobb mértékben fejlesztessék. Az erre irányuló törekvéseket mutatják a rajznak a középiskolák, de főkép a tanítóképzők és a népiskolák új tantervében jutott nagyobb hely, a *művészettörténeti* vonatkozások fölvétele a középiskolai tantervbe, művészi *szemléltető képek* készítettése. A *Képzőművészeti Tanács* szervezésével a közoktatásügyi miniszter ezen érdekek számára állandó gondviselőt állított s ugyanez várható e *Rajztanárok Országos Egyesületétől*, melynek megalakításához az impulsust a kongresszus egyik határozata adta.

A nevelés érdeke hozatta a kongresszus ama határozatait, a melyek a nevelés két főtevényezőjének: az *iskolának* és a *családnak együttműködését* célozzák. Ebben az irányban kísérletek történtek a *szülői értekezletek* rendezésével. Remélhető, hogy ez a kezdet kinövi magát s megtalálja a megfelelő utat a czél eléréséhez.

A nevelés harmadik hatalmas tényezője: *a társadalom*, a kongresszus részéről szintén a megérdemelt figyelemben részesült és határozataiban kifejeződött, hogy a nevelésnek ezt az öntudatlan, nehezen hozzáférhető tényezőjét szintén meg kell közelíteni a nevelés eszközeivel s magát is nevelni. Az erre ott ajánlott, de már előbb is működésben levő intézmények közül a *szabot lyceum* nagy mértékben terjeszkedett a vidék kulturális központjaiban is; egyetemeink ifjúsága lelkes kísérleteket tett a városi és falusi *munkásnépnek* tartott előadásokkal; és a mult hónapokban adta ki a közoktatásügyi miniszter a *szabot egyetem* szervezetét, mely szervezett intézmény lesz hivatva arra, hogy az ezen czélra szolgáló eszközöket megkeresse, azokat alkalmazza, szóval: hogy az egész ügyet állandóan gondozza és fejlessze. Bár nem tartozik szorosan a mi körünkbe, de a teljesség kedvéért nem hallgatható el az az erőteljes és széleskörű tevékenység, a melyet a földművelési kormány fejt ki a *népnek gazdasági nevelése* érdekében. Ebben a közoktatásügyi kormány hatalmasan segédkezik a *gazdasági ismétlő iskolák* szervezésével és fejlesztésével.

Általánosabb vonatkozású határozatok még az *iskolai felügyeletre* vonatkozók, a melyeknek közös irányzatuk, hogy a felügyelet ne merüljön ki az adminisztratív és az irodai teendőkkel, hanem főszólya az *iskola belső életének* ellenőrzésére és irányítására essék, legyen valóságos *pedagógiai* felügyelet. A népoktatási felügyelet körében a közoktatási kormány évről évre mindinkább lehetővé teszi a tanfelügyelők ily irányú munkálkodását; a középiskolai felügyelet kérdése pedig állandó tárgya a szakkörök tanácskozásainak. A népiskolai, polgáriskolai, tanítóképzőintézeti új rendtartási szabályzatokban meg van valósítva a kongresszus azon határozata is, hogy *a helyi felügyelet* (iskolaszék, gondnokság, igazgatótanács) *csak a gazdasági és technikai ügyek* intézésére szorítkozzék.

Az egyes szakosztályokban fölmerült azon kívánalmak, a melyek a «szakfelügyelet» czime alatt mindenféle iskolanemre külön felügyelet szervezését czélozzák, nem valósultak ugyan meg, de nem is mondhatni, hogy a közvéleményben eldöntött kérdés volna ez, sőt inkább a felügyelet tulságos széttagolása ellen szóló érvek tartják magukat a szakfelügyelet széttagolói irányzatával szemben s a két irány czélszerű összeegyeztetésében sejtetik a helyes megoldás módját.

A *tanár- és tanítóképzés* javítását, a mi egyértelmű az iskola javításával, csaknem valamennyi szakosztály sürgette. Ezen a téren is jelentékeny lépések történtek, minők: *a középiskolai tanárképző újjászervezése, a tanítóképzők rendtartási és vizsgálati szabályzatának és tantervének reviziója, a felsőkereskedelmi iskolai tanárképzés és a gyógypedagógiai intézetek tanítóképzésének szervezése és kezdetét vette a pol-*

gáriskolai és tanítóképzőintézeti tanárképzésnek fejlesztése. A torna-, kézimunka-, ipar-tanítóképzés a kongresszus előtti állapotban van. A kongresszusnak az a kívánalma, hogy a tanárok továbbképzéséről *szüneti tanfolyamokkal* kell gondoskodni, az utóbbi években mind kiterjedtebb mértékben valósul meg.

Az összes ülések egyik határozata volt az első országos szentesítése annak a humanus s egyuttal nagy kulturális jelentőségű tervnek, hogy tanítóknak főiskolákon tanuló gyermekei részére «*Tanítók Háza*» néven internatus és convictus állíttassék. A kongresszus az «Eötvös alap»-nak adott mandatumot a terv megvalósítására, a melynek buzgolkodása és a király, a törvényhozás és a közoktatásügyi miniszter hatalmas támogatása folytán a «*Tanítók Háza*» immár harmadik évében van áldásos működésének.

*

Az egyes iskolafajtákat érdeklő, a fentebbiekben még nem említett fontosabb szakosztályi határozatokra térve át, a megvalósultakról vagy a megvalósulás útján levőkről a következő szemle ad számot.

A *népiskolai szakosztálynak* az *ismétlőiskola* reformjára vonatkozó kívánalmait a fiúiskolákra nézve nagy arányokban megvalósította a kormány a gazdasági ismétlőiskolák szervezésével, s példáját kezdik a felekezetek is követni; a leányiskolákra nézve pedig folyamatban van a hasonló irányú reform. Ezzel egyszersmind meg van találva és életképesen megvalósítva a tulajdonképeni népoktatás továbbfejlesztésének és betetőzésének helyes módja, a mely feladatot némelyek a már alig létező felső népiskolára, vagy pedig a polgáriskolára akartak volna ráruházni.

A *polgáriskolai szakosztály* kezdeményezte a két polgáriskolai egyesület összeolvadását, a mely a kongresszus után csakhamar megtörtént. Az egyesület azóta egységes akarattal dolgozik a *polgáriskolák organikus reformjának* megvalósításán, még pedig abban az irányban, a melyet a kongresszusi határozatok körülírtak. Az ilyen értelmű reform szintén kormányprogrammá lett és a kormány addig is, a míg az organikus reform végrehajtható lesz, ebben az irányban hajtja végre egyes részletintézkedéseit, a minő pl. a *polgáriskolák igazgatásának* rendezése, melynek sürgetése szintén egyik pontja volt a szakosztály határozatainak. Az előbbi szakosztályra vonatkozó szemle számot ad a szakosztály egy másik határozata sorsának alakulásáról, a mely szerint a felső népiskolákat megszüntetvén, az ismétlőoktatás szervezésével kell a népiskolai oktatás továbbfejlesztéséről gondoskodni.

A *középiszkolai-szakosztály* kívánalmi közt legfontosabb az a több határozatban kifejezett követelmény, hogy a különböző középiskolák között társadalmi és tanulmányi jogosultság tekintetében minden

különbség megszüntetendő, vagy az azóta elfogadott kifejezéssel élve: az *egységes jogosítási középiskola*. Ezt, mint elvet, szintén fölvette közoktatásügyi miniszterünk programmpontjai közé, s az általa elrendelt tantervrevízió ebben az irányban hajtátván végre, jelentékeny lépés az elv megvalósulása felé.

A *főiskolai-szakosztálynak* a *jogi szakoktatásra* vonatkozó határozatait, a melyek azt czélozzák, hogy a szorosabb értelemben vett szakoktatás tekintetében a jogakadémiák ne legyenek hátrányosabb helyzetben, mint az egyetemek, a miniszter a vizsgálatok reformjával kívánja megoldani.

A *nőnevelési-szakosztály* gondoskodni kívánt az *egyetemre készülő leányok előkészítő iskoláiról*. Ebben az irányban is történtek intézkedések, bár valamely egységes szervezet még nem alakult ki, a minthogy a szakosztály sem tudott a szervezetre nézve közös megállapodásra jutni. A *felsőbb leányiskolai tanterv revíziójának* egyelőre pótolnia kell a felsőbb leányiskolai törvénynek a szakosztály által sürgetett létesítését.

Az *iparoktatási-szakosztály* sokféle jelentékeny határozatainak részletes szemléljét főlegessé teszi az a körülmény, hogy ez ügy gondozására azóta az *Országos Iparoktatási Tanács* szervezetet, mint állandó tanácsadója a nagyarányú áldozatokra kész kereskedelmi miniszteriumnak. Ez az ügy is jó kezekbe került. S a mióta ez a Tanács a kereskedelmi oktatás tanácsává is kibővítettet, azóta a *kereskedelmi szakoktatás* zürzavarában is kezdenek föltűnni a kibontakozás előjelei.

Az *emberbaráti intézmények* is állandó gondozóra találtak a közoktatásügyi miniszterium illető ügyosztályában, melynek működéséről ez intézmények évről-évre mutatózó extensiv és intensiv fejlődése tanuskodik. Mint elvi jelentőségű fejlemény fölemlíthető a *gyöngyöztettségűek* külön iskoláztatására vonatkozó kezdeményezése a kormánynak, a melylyel a nem normalis gyermekek egy új osztályának megfelelő neveléséről történik gondoskodás.

Az egyes szakosztályoknak kisebb részletekre vonatkozó határozatait, mint a fontosabb, elvi jelentőségű határozatok illusztrációi nagyban hozzájárulnak azon kép teljességéhez, a melyet a kongresszus tanácskozásairól alkothatunk, de részletes szemléljüktől annyival inkább tartózkodhatunk, mert mint függelékei az elvi jelentőségű határozatoknak, azokkal együtt valósulnak meg vagy merülnek feledésbe.

*

Áttérünk azon fontosabb határozatok szemléljére, a melyek még várják megvalósulásukat.

Azon cél érdekében, hogy közoktatásunk minél biztosabban megtalálhassa és követhesse a nemzeti irányt, a kongresszus két elvi hatá-

rozatot hozott: egyik az összes ülés azon határozata, hogy a *hazai közoktatás története minél teljesebben földolgozandó*, a másik a népiskolai- és a kisednevelési szakosztályok ama határozatai, melyek a *magyar gyermek életének* a megismerésére irányulnak. Egyik sem olyan természetű feladat, a mely záros határidő alatt volna teljesíthető, mindenikre nézve vannak jelentékeny anyaggyűjtések s egyes földolgozások is úgy a kongresszus előtti időből mint azutánról, de egyik sem részesül abban a folytonos és buzgó gondozásban, a melyhez fontosságánál fogva joga volna. Iskolai irodalmunk szemlélete az írók érdeklődési körében a következő fokozatot tünteti föl: elsőrendű érdekességgel bírnak mindenkire nézve a saját, íróasztalnál kieszelt tervei, azután jön a külföldi állapotok vizsgálata s leghátul a hazai közoktatás története. Pedig épen a fordított sorrend volna a helyes: első sorban a hazai tapasztalatok, azután az általános tapasztalatok, s végül az ezekből leszűrődő igazságok irányítsák az egyéni állásfoglalást. — Mindkét főadat szolgálatára vannak organumaink: az iskolatörténeti adatok gyűjtése a Pædagogiai Társaság körébe tartozik, a magyar gyermek életének ismertetésére már eddig is sokat tett a Kisednevelők Egyesülete és tehetne még többet és rendszeresen az a társaság, mely a *gyermekpsychologia* érdekében akar megalakulni. ha a gyermek psychologiai megfigyelése mellé a magyar gyermek ethnographiai leírását is programmjába venné. Itt említhető, hogy a gyermekpsychologia fölkarolását is a kongresszus egyik határozata kezdeményezte.

Igen érdekes és igen nehéz probléma, a melynek megoldását a kongresszus szakosztályai minden fokozaton: a népiskolai, a középiskolai és a főiskolai szakosztályokban követelték, hogy a tanulók *ne az osztályzatok és a vizsgálatok kedvéért, hanem kötelességérzetből és a tanulmányok szeretetéből tanuljanak*. Tétettek ez irányban radikális, az osztályozás és a vizsgálatok eltörléséig menő indítványok, de általános elfogadtatásra nem találhattak, mert a kongresszusnak éreznie kellett, hogy e feladat megoldása csak kis mértékben fordul meg ilyen formális intézkedéseken, a czél megközelítéséhez csak az iskola belső életének fejlesztése útján lehet eljutni, bár ajánlatos, hogy a kongresszuson erre vonatkozólag elhangzott felszólalások állandóan emlékeztessenek minden tanárt és tanítót arra, nehogy a maga fölfogásával is szentesítse a tanulók helytelen gondolkozását.

A jövő feladatául maradt azon követelmény megvalósítása is, hogy *képzett magyar nevelők* foglalják el a családokban az idegen gouvernanteok helyét. A Tanítóképző Tanárok Egyesülete megkísérelé ugyan fölkarolni ez ügyet, de elegendő érdeklődést még eddig nem sikerült iránta ébresztetni. Ez sem tartozik ugyan a könnyen megoldható kérdések közé, de azért a nemzeti nevelés érdeke megköveteli napi renden tartását.

A *harmadik egyetem* s általában kulturális intézményeinknek újabb főiskolákkal való gazdagítása ma sem látszik közelebb állani a megvalósuláshoz, mint látszott akkor, a mikor a kongresszus ezt sürgető határozatait hozta. Ugy mint azelőtt, azóta is meg-megindul valamelyik egyetemre vágyó város mozgalma, katolikusok és reformátusok kijelentik, hogy egyetemet szeretnének állítani, de az eszközök egyik részről sem elegendők, a kormány pedig hallgatag szemlélője marad a mozgalomnak. Meglévő egyetemeink zsufoltóságát és az előkelőbb tudományos állások csekély számát ki tudja még meddig fogja sinyleni a magyar tudományosság?!

De csoda volna, hogy ha mindazon kívánalmakból, a mit egy országos kongresszus ideális lelkesülésében ki tud mondani, rövid öt év alatt semmi sem maradna teljesületlen. Hogy ez a csoda most sem történt meg, az nem csökkentheti örömünket a fölött, hogy a megvalósult vagy a megvalósulás útján levő kívánalmaknak olyan hosszú sorára mutathatunk rá. Ez a gazdag eredmény ékesszóló bizonyítéka annak, hogy a kongresszus földadatának színvonalán állott. Mert csak a ki tisztában van a maga dolgával, az tudja fölismerni a valódi szükségletet és tudja is aztán azt teljes erejével akarni. Teljesen beváltotta a kongresszus Wlassics miniszter üdvözlő beszédének azon szavait: «erőt, sulyt és tekintélyt jelent, ha határozataik világosan arról győznek meg, hogy komoly törekvésük a gyakorlati politika megoldható feladatainak útját egyengetni.» Ama meg nem valósult határozatok is komoly szükségletek kielégítését kívánják, azok is a megoldható feladatok útját egyengetik, de az idő volt eddig rövid, vagy az eszközök fogyatékosok megvalósításukhoz. De az a közvélemény, mely a kongresszus határozatait örökölte, ha nem lankad, el kell, hogy érje azoknak megvalósulását is. Az eddigi gazdag eredmény meg kell hogy óvja a lankadástól.

*

A kongresszus lezajlása után az elnökség teljes erővel hozzáfogott a Napló összeállításához és kiadásához. Másfél év alatt megjelent a Napló, a titkárok szerkesztésében, 98 ív terjedelemben, magában foglalván: a kongresszus történetét, a tanácskozások naplóját, a tagok névsorát és statisztikáját. A nagyterjedelmű Napló kiadásának költségei fölémésztették a kongresszus összes anyagi eszközeit s csak a közoktatási kormány utólagos segítsége tette lehetségessé az anyagi kötelezettségek teljes lebonyolítását. Az ingyenes szétküldés költsége hiányozván és a portómentességért beadott kérvény elutasítatván, kénytelen volt az elnökség az expedálás költségeinek megtérítése ellen küldeni meg a Naplót a tagoknak.

Tartalmában a Napló híu képét adja a kongresszus lefolyásának; tanulmányozása ujra meg ujra fölébreszti az olvasóban a kongresszus komoly, tetterre kész lelkesedését; az utódok előtt mindig tiszteletreméltó emléke leend a milleniumi magyar tanítósnáknak.

KOVÁCS JÁNOS.

II. Pénztári kimutatás.

A milleniumi tanügyi kongresszus pénztárát 1895 márcz. havától 1896 közepéig Mauritz Rezsó főigazgató kezelte; de 1896-ban megbetegedvén, ideiglenesen a pénztár ügyeit Nagy László főtitkár végezte. 1896 szept. 25-én Gyulay Béla pénztári ellenőr és Nagy László főtitkár Mauritz pénztári kezelését megvizsgálván, azt teljesen rendben találták, s a kongresszus pénztárát Beke Manónak adták át, a ki azt a mai napig kezelte. A mai napon Gyulay Béla ellenőr és Nagy László főtitkár Beke pénztári kezelését megvizsgálván, azt teljesen rendben találták. Mindkét pénztárvizsgálatra vonatkozó szabályszerű följegyzés a pénztárkönyvben foglaltatik. Nagy László ideiglenes pénztárkezelésére vonatkozó adatok nincsenek a pénztárkönyvben, mely ebben az időben Mauritz pénztáros urnál volt, hanem e pénztárkönyvhöz csatolt elszámolásokban foglaltatnak.

A következőkben összefoglaló adatokban közöljük a kongresszus bevételeit és kiadásait; a pénztárkönyv pedig a végrehajtó bizottság által újból megvizsgáltatván, összes mellékleteivel a bizottság által megjelölendő helyen fog elhelyeztetni és megállapítandó ideig őriztetni.

A kongresszus számadásainak végleges lezárása csak e napokban volt eszközölhető, miután a Nagyméltóságú Vallás- és Közoktatási Ministerium a kongresszusi Napló 1000 példányát az iskolák részére megvásárolta s ezzel lehetővé tette, hogy tartozásainkat teljesen kifizethessük.

Bevételek:

1. A nagymélt. V. és K. Ministerium részéről segély: ...	4600	frt	—	kr.
2. A Napló 1000 példányáért a V. és K. Ministeriumtól...	1000	»	—	»
3. A fő- és székváros részéről segély: ...	5000	»	—	»
4. Adományok: ...	1391	»	95	»
5. Tagdíjak: ...	8884	»	—	»
6. Előfizetési díjak: ...	189	»	98	»
7. Kamatjövedelem: ...	876	»	01	»
8. Egyéb bevételek (albérlet, berendezési tárgyak eladása stb.)	166	»	47	»
Összeg:		22108	frt	41 kr.

A bevételek között a tagdíjak után első helyen áll a nagymélt. V. és K. Miniszteriumnak a Napló 1000 példányának árával 5600 frtra rugó segélye; azután következik a fő- és székváros 5000 frtnyi nagylelkű